

Annales

Instituti

Archaeologici

X - 2014

Godišnjak

*Instituta za
arheologiju*

Nakladnik/Publisher

INSTITUT ZA ARHEOLOGIJU
INSTITUTE OF ARCHAEOLOGY

Adresa uredništva/Editor's office adress

Institut za arheologiju/Institute of Archaeology
HR-10000 Zagreb, Ulica Ljudevita Gaja 32
Telefon/phone 385 (0) 1 6150250
fax 385 (0) 1 6055806
e-mail: iarh@iarh.hr
<http://www.iarh.hr>

Glavni i odgovorni urednik/Editor in chief

Marko Dizdar

Izvršne urednice/Desk editors

Kristina Jelinčić Vučković
Kristina Turkalj

Tehničke urednice/Technical editors

Kristina Jelinčić Vučković
Kristina Turkalj

Uredništvo/Editorial board

Katarina Botić, Hrvoje Kalafatić, Siniša Krznar, Ivana Ožanić Roguljić, Ana Konestra, Andreja Kudelić, Asja Tonc,
Marina Ugarković

Izdavački savjet/Editorial committee

Vlasta Begović, Marko Dizdar, Dunja Glogović, Snježana Karavanić, Goranka Lipovac Vrkljan, Branka Migotti, Kornelija Michreiter, Ante Rendić Miočević, Tajana Sekelj Ivančan, Tihomila Težak Gregl, Željko Tomičić, Ante Uglešić

Prijevod na engleski/English translation

Sanjin Mihelić

Lektura/Language editor

Ivana Majer (hrvatski jezik/Croatian)
Sanjin Mihelić (engleski jezik/English)

Dizajn/Design

REBER DESIGN

Korektura/Proofreaders

Kristina Jelinčić Vučković
Kristina Turkalj
Ivana Ožanić Roguljić
Katarina Botić

Računalni slog/Layout

Hrvoje Jambrek

©Institut of archaeology, Zagreb 2014.

SADRŽAJ

Arheološka istraživanja

- 9**   **Daria Ložnjak Dizdar**
Mirela Hutinec
- Sotin – rezultati istraživanja 2013. godine
- 14**   **Tomislav Hršak**
Tino Leleković
Marko Dizdar
- Rezultati istraživanja nalazišta Batina – Sredno 2013. godine
- 21**   **Daria Ložnjak Dizdar**
Marko Dizdar
- Terenski pregled i arheološki nadzor na rekonstrukciji državne ceste D212, Kneževi Vinogradi – Zmajevac
- 25**   **Marko Dizdar**
- Terenski pregled i nadzor na izgradnji dionice državne ceste D-2 – južna obilaznica Osijeka
- 29**   **Ivana Ožanić Roguljić**
- Probno arheološko istraživanje lokaliteta Beli Manastir – Popova zemlja (AN 2)
- 34**   **Tatjana Tkalčec**
- Probna arheološka istraživanja lokaliteta AN3 Beli Manastir – Sudaraž, sjever na trasi autoceste A5 Beli Manastir – Osijek – Svilaj 2013. godine
- 42**   **Hrvoje Kalafatić**
- Probna arheološka istraživanja lokaliteta AN 4 Novi Bolman – Grablje kod Jagodnjaka u Baranji
- 45**   **Marija Buzov**
- Probna istraživanja na trasi buduće autoceste A5 Beli Manastir – Osijek – Svilaj, dionica Beli Manastir – Osijek, arheološko nalazište AN 8 Beli Manastir – Atar, Napuštene njive
- 50**   **Siniša Krznar**
- Probno arheološko istraživanje lokaliteta Novi Čeminac – Remanec poljana – Krčevine, na trasi spojne ceste istočno od čvora Čeminac – južni krak (AN 9)
- 55**   **Tajana Sekelj Ivančan**
- Probni rovovi na arheološkom nalazištu Jagodnjak – Ciglana i Čemin – Ciganska pošta
- 63**   **Zorko Marković**
Katarina Botić
- Podgorač, Ražište – rezultati arheoloških istraživanja 2013. godine
- 69**   **Kornelija Minichreiter**
- Slavonski Brod, Galovo, arheološka istraživanja 2013.

CONTENTS

Archaeological Excavations

- 9**   **Daria Ložnjak Dizdar**
Mirela Hutinec
- Sotin – the results of research in 2013*
- 14**   **Tomislav Hršak**
Tino Leleković
Marko Dizdar
- The results of the investigations at Batina-Sredno in 2013*
- 21**   **Daria Ložnjak Dizdar**
Marko Dizdar
- Field survey and archaeological supervision of the reconstruction of State Road D212, Kneževi Vinogradi – Zmajevac*
- 25**   **Marko Dizdar**
- Field survey and supervision of the construction of a section of D-2 State Road – the southern bypass of Osijek*
- 29**   **Ivana Ožanić Roguljić**
- Trial archaeological excavations at the Beli Manastir – Popova zemlja site (AS 2)*
- 34**   **Tatjana Tkalčec**
- Trial archaeological investigations at AS3 Beli Manastir-Sudaraž, north, on the route of the A5 Beli Manastir – Osijek – Svilaj motorway in 2013*
- 42**   **Hrvoje Kalafatić**
- Trial archaeological investigations at the AS4 Novi Bolman-grablje site near Jagodnjak in Baranja*
- 45**   **Marija Buzov**
- Trial investigations on the route of the future motorway A5 Beli Manastir – Osijek – Svilaj, the Beli Manastir – Osijek section, the archaeological site AS 8 Beli Manastir – Atar, Napuštene njive*
- 50**   **Siniša Krznar**
- Trial archaeological investigation at Novi Čeminac-Remanec poljana-Krčevine, on the route of a connecting road east of south extension Čeminac (AS 9)*
- 55**   **Tajana Sekelj Ivančan**
- Trial trenches at the archaeological sites Jagodnjak – Ciglana and Čemin – Ciganska pošta*
- 63**   **Zorko Marković**
Katarina Botić
- Podgorač, Ražište – results of the archaeological excavations in 2013*
- Kornelija Minichreiter**
- Slavonski Brod, Galovo, Archaeological Research in 2013*

- 73**   **Tatjana Tkalčec**
Posljednja sezona sustavnih zaštitnih arheoloških istraživanja nalazišta Crkvari – crkva sv. Lovre 2013. godine
The last season of systematic rescue archaeological investigations at Crkvari – St. Lawrence church in 2013
- 82**   **Marko Dizdar**
Rezultati istraživanja groblja latenske kulture Zvonimirovo – Veliko polje u 2013. godini
The results of the 2013 excavation at the La Tène culture cemetery in Zvonimirovo – Veliko polje
- 85**   **Tatjana Tkalčec**
Iva Kostešić
Izrada digitalnog modela reljefa arheološkog nalazišta na primjeru Gradine kod Špišić Bukovice
The creation of a digital relief model of an archaeological site on the example of Gradina near Špišić Bukovica
- 95**   **Daria Ložnjak Dizdar**
Marija Mihaljević
Marko Dizdar
Dolina Glavičice – rezultati istraživanja 2013. godine
Dolina Glavičice – the results of the 2013 investigations
- 99**   **Tajana Sekelj Ivančan**
Četvrta sezona arheoloških istraživanja nalazišta Virje – Volarski breg/Sušine
The fourth season of archaeological investigations at Virje – Volarski breg/Sušine
- 104**   **Siniša Krznar**
Arheološko istraživanje nalazišta Torčec – Cirkvišće 2013. godine
Archaeological investigation at Torčec-Cirkvišće in 2013
- 110**   **Snježana Karavanić**
Andreja Kudelić
Arheološka i geofizička istraživanja na lokalitetu Kalnik – Igrišće 2013. godine
Archaeological and geophysical investigations at the Kalnik-Igrišće site in 2013
- 116**   **Tatjana Tkalčec**
Zaštitna arheološka istraživanja nalazišta Krapina – Vukšićev breg u 2013. godini
Rescue archaeological investigations at Krapina – Vukšićev breg in 2013
- 128**   **Marina Ugarković**
Ivančica Schrunk
Vlasta Begović
Marinko Petrić
Tina Neuhauser
Hvar, otok Sveti Klement, uvala Soline, arheološka istraživanja 2013.
Hvar, St. Clement island, Soline Bay, archaeological investigations in 2013
- 134**   **Tatjana Tkalčec**
Nastavak konzervatorskih radova na burgu Vrbovcu u Klenovcu Humskom u 2013. godini
The continuation of conservation work at Vrbovec castle in Klenovec Humski in 2013
- 140**   **Asja Tonc**
Ivan Radman-Livaja
Rezultati probnih iskopavanja na gradini Svete Trojice 2013. godine
The results of trial excavations at the Holy Trinity (sv. Trojica) hillfort in 2013
- 144**   **Goranka Lipovac Vrklijan**
Bartul Šiljeg
Ivana Ožanić Roguljić
Ana Konestra
Sustavna istraživanja lokaliteta Crikvenica – Ad turre: terenski rad i obrada nalaza u 2013. godini
Systematic investigations at Crikvenica – Ad turre: fieldwork and find processing in 2013

148   **Bartul Šiljeg**
Vladimir Kovačić
Nera Šegvić
Iva Kostešić

Arheološko-konzervatorska istraživanja lokaliteta Stancija Blek (Tar) u 2013. godini

148   **Bartul Šiljeg**
Vladimir Kovačić
Nera Šegvić
Iva Kostešić

Archaeological investigations and conservation work at the Stancija Blek site near Tar in 2013

154   **Katarina Botić**

Prikupljanje uzoraka drveta – peta sezona 2013. godine

154   **Katarina Botić**

Wood sampling – fifth season 2013

Terenski pregledi

159   **Daria Ložnjak Dizdar**
Mirela Hutinec
Marko Dizdar

Terenski pregled područja između Sotina i Opatovca

159   **Daria Ložnjak Dizdar**
Mirela Hutinec
Marko Dizdar

Field survey in the area between Sotin and Opatovac

164   **Zorko Marković**
Jasna Jurković
Danimirka Podunavac

Rezultati rekognosciranja arheoloških terena katastarske općine Donja Motičina 2012. godine

164   **Zorko Marković**
Jasna Jurković
Danimirka Podunavac

Results of the archaeological field survey of sites in Cadastral Municipality Donja Motičina in 2012

169   **Marko Dizdar**

Terenski pregled dionice državne ceste D-2 – sjeverna obilaznica Virovitice

169   **Marko Dizdar**

Field survey of a section of D-2 state road – the northern bypass of Virovitica

174   **Hrvoje Kalafatić**

Arheološki terenski pregled područja izgradnje pruge Križevci – Koprivnica – Botovo

174   **Hrvoje Kalafatić**

Archaeological field survey on the route of construction of the Križevci-Koprivnica-Botovo railway

182   **Daria Ložnjak Dizdar**
Tatjana Tkalčec

Terenski pregled predjela lijeve obale srednjeg toka rijeke Glogovnice (Tučenik, Buzadovec, Poljana Križevačka, Cubinec)

182   **Daria Ložnjak Dizdar**
Tatjana Tkalčec

Field survey of the left bank of the middle course of the Glogovnica river (Tučenik, Buzadovec, Poljana Križevačka, Cubinec)

192   **Hrvoje Kalafatić**
Bartul Šiljeg

Arheološki terenski pregled područja izgradnje Nove luke Sisak

192   **Hrvoje Kalafatić**
Bartul Šiljeg

Archaeological field survey in the area of construction of the New Port in Sisak

197   **Marko Dizdar**
Asja Tonc

Terenski pregled na području novoga trajektnog pristaništa Stinica

197   **Marko Dizdar**
Asja Tonc

Field survey in the area of the new ferry port at Stinica

202   **Goranka Lipovac Vrkljan**
Bartul Šiljeg
Ivana Ožanić Roguljić
Ana Konestra
Iva Kostešić
Nera Šegvić

Projekt Arheološka topografija otoka Raba: rezultati terenskog pregleda poluotoka Lopara u 2013. godini

202   **Goranka Lipovac Vrkljan**
Bartul Šiljeg
Ivana Ožanić Roguljić
Ana Konestra
Iva Kostešić
Nera Šegvić

The “Archaeological Topography of the Island of Rab” Project: the results of the 2013 field survey of the Lopar Peninsula

Eksperimentalna arheologija

209 Andreja Kudelić

Testiranje horizontalne keramičarske peći i pečenje posuda u redukcijskoj atmosferi

209 Andreja Kudelić

The testing of a horizontal pottery kiln and firing pots in a reductive atmosphere

Ostala znanstvena djelatnost Instituta za arheologiju

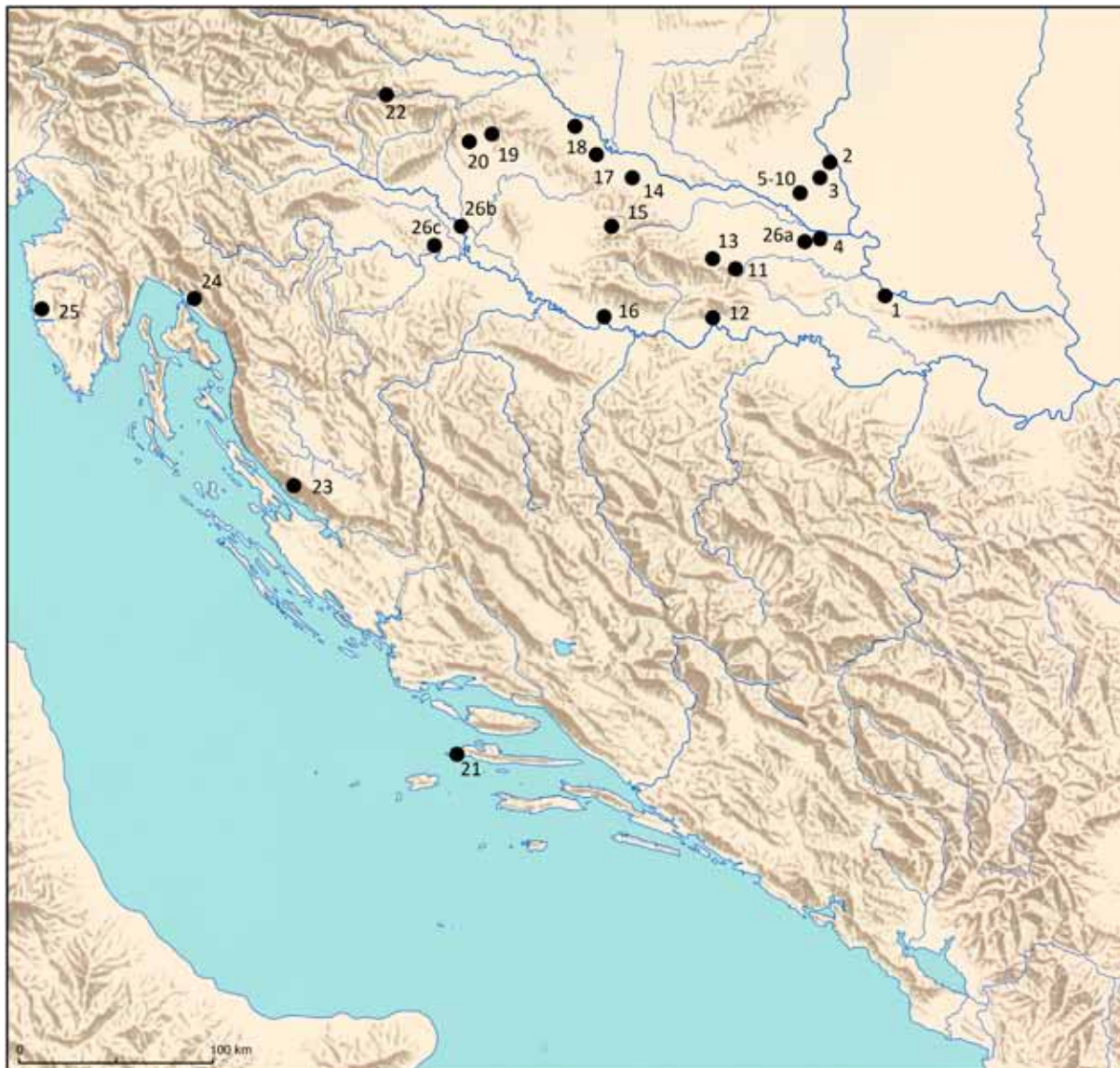
217-228

Additional scientific activity of the Institute

217-228

Arheološka istraživanja

Archaeological Excavations

1. Sotin
2. Batina Sredno
3. Kneževi vinogradi-Zmajevac
4. D2 južna obilaznica Osijek
5. AN2 Beli Manastir, Popova zemlja
6. AN3 Beli Manastir-Sudaraž
7. AN4 Novi Bolman-Grablje kod Jagodnjaka
8. AN8 Beli Manastir, Atar, Napuštene njive
9. AN9 Beli Manastir Novi Čeminac-Remanec poljana-Krčevine
10. AN10 Beli Manastir Jagodnjak, Ciglana i Čemin, Ciganska pošta
11. Podgorač, Ražište
12. Slavonski Brod, Galovo
13. Crkvari
14. Zvonimirovo-Veliko polje
15. Gradina kod Špišić Bukovice
16. Dolina Glavičice
17. Virje-volarski berg/Sušine
18. Torčec-Cirkvišće
19. Kalnik Igrišće
20. Krapina-Vukšićev breg
21. Sv. Klement-Soline
22. Klenovec Humski-Plemički grad Vrbovec
23. Gradina Sv. Trojica
24. Crikvenica-Igralište
25. Stancija Blek kod Tara
- 26.a, b, c, Osijek, Zagreb, Karlovac: koncentracija nalaza trupaca-detaljnije na karti strana 154

Rezultati istraživanja nalazišta Batina – Sredno 2013. godine

The results of the investigations at Batina – Sredno in 2013

Tomislav Hršak
Tino Leleković
Marko Dizdar

Primljeno/Received: 22.04.2014.
Prihvaćeno/Accepted: 22.04.2014.

U okviru projekta Arheološka baština Baranje proveden je nastavak istraživanja nalazišta Batina – Sredno tijekom kojeg su otkriveni paljevinski grobovi daljske grupe s početka starijega željeznog doba te paljevinski rimski grobovi. U grobovima daljske grupe zabilježeni su prilozi ženske nošnje i nakita kao i brojne keramičke posude koje se, na osnovi oblika i ukrasa, datiraju u 8. i početak 7. stoljeća pr. Kr. Rimski paljevinski grobovi tipa bustum sadržavali su malobrojne priloge te se datiraju u doba Severa. Rezultati dosadašnjih istraživanja potvrdili su kako je Batina iznimno arheološko nalazište u hrvatskome Podunavlju koje pruža vrijedne podatke o kraju kasnoga brončanog i početku starijega željeznog doba kao i spoznaje o životu na baranjskom dijelu limesa.

Ključne riječi: Batina, Baranja, daljska grupa, starije željezno doba, nošnja, antika, nekropola, limes
Key words: Batina, Baranja, Dalj group, Early Iron Age, costume, Antiquity, necropolis, limes

Probna iskopavanja prapovijesnog i antičkog nalazišta Batina – Sredno (općina Draž) nastavljena su u jesen 2013. godine.¹ Položaj Sredno smješten je na sjeveroistočnom završetku Banskog brda, južno od prapovijesnih naselja i rimske utvrde na Gracu, koji je ispresijecan brojnim dubokim usjecima ili surducima. U istraživanjima provedenim od 2010. do 2012. godine otkriveni su ravni paljevinski grobovi daljske grupe koja je obilježila mlađu fazu kasnoga brončanog doba i početne faze starijega željeznog doba. U dosadašnjim istraživanjima definirane su južna, zapadna i istočna granica rasprostiranja groblja, na kojem je zabilježeno i postojanje tumula koji su u znatnoj mjeri sniženi obradom zemljišta te se jedva prepoznaju u prostoru. Isto tako, pronađeni su rimski paljevinski i kosturni grobovi koji pripadaju južnoj nekropoli koja se nalazila uz cestu koja je vodila prema utvrdi *Ad Militare*. Otkriveno je i nekoliko jaraka V-presjeka koji se pripisuju ostacima privremenih vojnih logora, dok namjena dubokih i širokih jaraka zasad nije u potpunosti jasna (Bojčić et al. 2009; 2010; 2011; Hršak et al. 2013).

REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Cilj istraživanja bilo je definiranje rasprostiranja željezodobnih grobova prema sjeverozapadnom dijelu položaja Sredno kao i pokušaj utvrđivanja rasprostiranja južne rimske nekropole. U pokusnim istraživanjima ispitane su tri sonde koje su zapravo predstavljale duge probne rove širine 1,20 m koji su, na mjestima nalaza grobova ili drugih ukopa, prošireni kako bi se pronađene grobne cjeline ispitale u potpunosti. Ukupno je u istraživanjima obuhvaćena površina od oko 300 m². Stratigrafska slika nalazišta pokazuje kako se ispod sloja humusa SJ 1, koji je

ponegdje debljine i do 0,60 m, nalazi tamnosmeđi predlesni sloj SJ 2 i potom sloja lesa SJ 3. Na pojedinim dijelovima nalazišta, posebno na manjim i blagim uzvišenjima, les se pojavljuje odmah ispod sloja humusa koji je na tim mjestima debljine oko 0,30 m. Zapune svih cjelina, kako grobova, tako i ostalih pronađenih objekata, pojavljuju se odmah ispod sloja humusa, odnosno ukopane su u predlesni i lesni sloj, zbog čega je zemljani iskop izvršen na dva načina: površinski sloj humusa iskopan je strojno, dok su zapune grobova i objekata istražene ručnim iskopom. Nakon završetka istraživanja, svi su probni rovovi zatrpani.

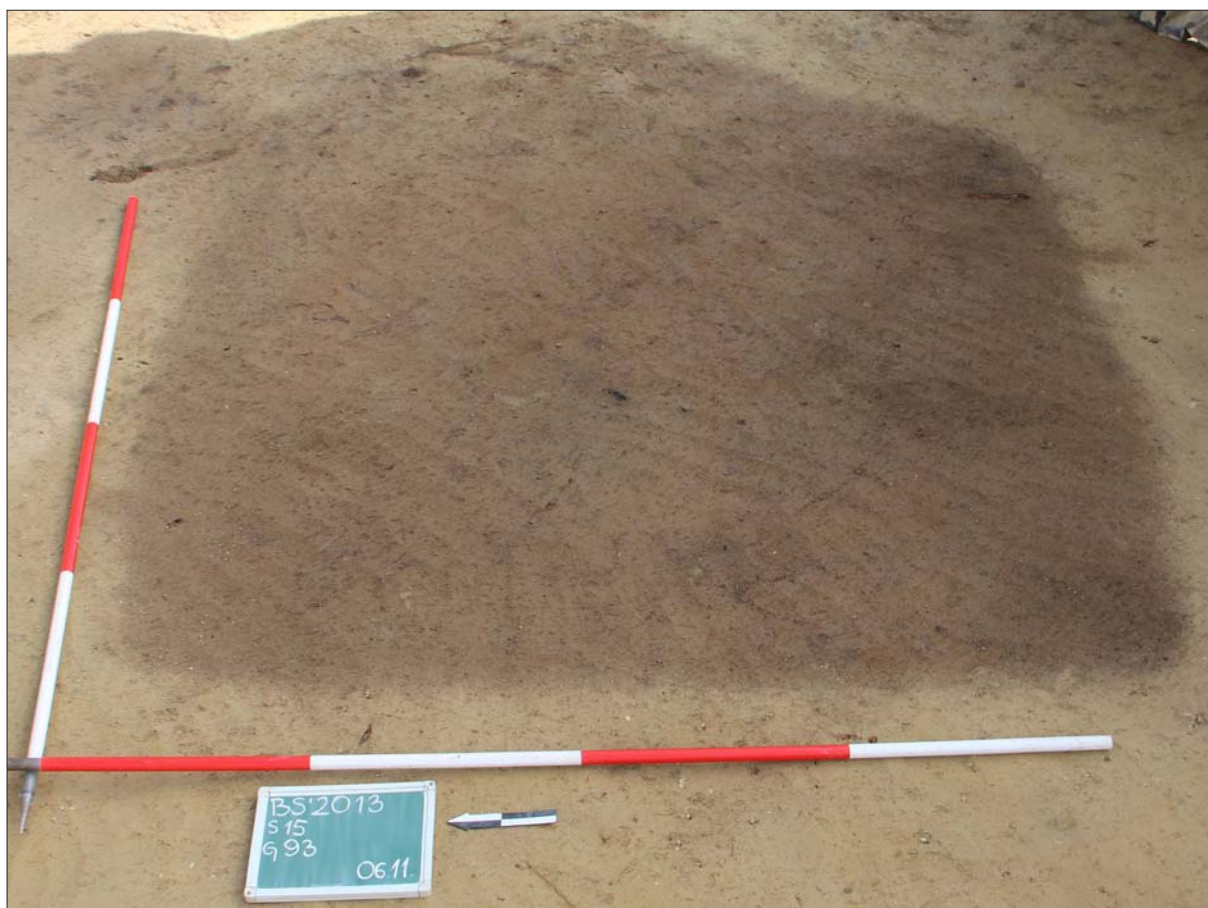
U istraživanjima 2013. godine na Srednom su ispitane tri sonde (15–17) koje su se nalazile na sjeverozapadnom dijelu nalazišta, nedaleko od sonde 1 i 2 iz 2010. godine, te su pratile konfiguraciju terena do zapadnog ruba platoa. Sonda 15 iskopana je u dužini od 35 metara zapadno od današnje ceste, dok je sondom 17 dužine 65 metara obuhvaćen krajnji zapadni rub platoa. Također, potrebno je spomenuti kako se na istočnom rubu sonde 17 vjerojatno nalazi zemljani humak ili tumul koji je i danas vidljiv u prostoru u obliku blagoga ovalnog uzvišenja. Sonda 16 iskopana je sjeverno od sonde 15 u dužini od 27 metara te je postavljena usporedno s današnjom cestom, odnosno položena je okomito na sondi 15.

Istraživanja su započela sa strojnim iskopom sloja humusa ispod kojega su, u predlesnom i lesnom sloju, izdvojene zapune prapovijesnih i rimskih grobova, zatim zapune širokih jaraka te rovova. Ukupno je istraženo 14 grobova: 8 prapovijesnih i 6 rimskih. U sondi 17 ustanovljen je jarak ili dio obrambene formacije iz Drugoga svjetskoga rata koji je samo djelomično ispražnjen i dokumentiran.

Prapovijesni grobovi

U istraživanjima 2013. godine na Srednom otkriveno je osam prapovijesnih grobova. Na osnovi pronađenih nalaza i grobnog rituala, grobovi se mogu pripisati daljskoj grupi koja je

1 Probna iskopavanja proveo je Muzej Slavonije Osijek pod vodstvom T. Hršaka od 17. listopada do 11. studenoga 2013. godine. U istraživanjima su, osim voditelja, sudjelovali D. Dujmić iz Muzeja Slavonije Osijek, Tino Leleković iz Odsjeka za arheologiju HAZU i Marko Dizdar iz Instituta za arheologiju. Financijska sredstva osiguralo je Ministarstvo kulture RH, a istraživanja se provode u sklopu trogodišnjeg projekta *Arheološka baština Baranje* koji je od 2008. godine vodio Arheološki muzej Osijek, od 2012. godine pripojen Muzeju Slavonije Osijek.

Sl. 1 Zapuna groba 93 (snimio: T. Hršak)

Fig. 1 Fill of grave 93 (photo: T. Hršak)

Sl. 2 Grob 90 (snimio: T. Hršak)

Fig. 2 Grave 90 (photo: T. Hršak)

na prostorima hrvatskog Podunavlja i jugozapadne Bačke obilježila razdoblje mlađe faze kasnoga brončanog i početak starijega željeznog doba.

Ovisno o položaju grobova, njihove zapune bile su tamnosmeđe ili smeđe boje, te su se razlikovale od svjetlosmeđega predlesnog sloja ili žućkaste boje lesa (sl. 1). Dio grobova oštećen je ukopavanjem mlađih objekata, posebno širokih i dubokih jaraka, pri čemu su ostali sačuvani samo dublje ukopani grobovi (sl. 3), dok je u jednom primjeru dokumentiran grob koji je presječen rimskim paljevinskim ukopom (sl. 7). Isto tako, dio plitko ukopanih grobova oštećen je obradom zemlje, pa se ponekad sačuvalo samo dno groba s ostacima keramičkih posuda i manjom količinom spaljenih ostataka. U jednom slučaju zabilježeno je moguće postojanje dvojnog groba (sl. 2).

Svi grobovi sadržavali su spaljene ostatke pokojnika koji su položeni u keramičke posude ili su se nalazili u nekom organskom omotaču te su smješteni na dno groba. Kao žare najčešće su se koristili različiti oblici lonaca koji su često pokriveni zdjelim (sl. 2–4). Grobne rake su pravokutnog ili kvadratnog oblika i zaobljenih uglova te različitih dubina i dimenzija. Najveći broj grobnih raka pokazuje orijentaciju sjever – jug. Broj nalaza u grobovima je različit, pri čemu su najbrojnije keramičke posude

koje su najvjerojatnije sadržavale popudbinu u hrani i piću, što je i potvrđeno u nekim grobovima nalazima životinjskih kostiju u posudama koje se još nalaze i položene pokraj njih.

Od keramičkih posuda u najvećem se broju pronalaze lonci, zdjele i kantharosi, dok se rijetko pronalaze šalice i vrčevi. Najčešće oblike predstavljaju lonci stožastog vrata i izvučenog ruba te zdjele zaobljenog tijela. Sastavni dio keramičkog inventara predstavljaju i kantharosi koji su na trbuhu često ukrašeni okomitim kanelurama. Od metalnih priloga u grobovima su pronađeni dijelovi nošnje i nakita poput spiralnih karičica, zatim brončana aplika kao i dijelovi šuplje cjevčice. Metalni se predmeti nalaze u žarama sa spaljenim kostima te izvan njih u zapunama grobova.

U sondi 15 pronađeno je pet grobova daljske grupe s početka starijega željeznog doba, od kojih se posebno ističu grobovi 90 i 93. Grob 90 je mogući dvojni paljevinski pokop u kojemu se u sjevernom dijelu rake pojavljuju dvije skupine posuda koje su postavljene tako da formiraju krug iznad paljevine i gara koji se u kružnom tlocrtu javljaju ispod posuda (sl. 2). Grob 93 dimenzija je 2,50x2,30 m i sadržavao je bogati simpozijalni keramički servis od čak 17 posuda (sl. 4). Posebno je bogato ukrašena plitka zdjela na raščlanjenoj nozi na kojoj se nalaze

Sl. 3 Grob 91 (snimio: T. Hršak)

Fig. 3 Grave 91 (photo: T. Hršak)

Sl. 4 Grob 93 (snimio: T. Hršak)

Fig. 4 Grave 93 (photo: T. Hršak)

urezani ornitomorfnu motivi (sl. 5) koji se povezuju s ukrašavanjem u Basarabi stilu datiranom u 8. stoljeće pr. Kr. (Metzner Nebelsick 2002). U sondi 16 pronađena su dva groba daljske grupe, od kojih je grob 91, uz priloge keramičkih posuda, sadržavao i metalne priloge (sl. 3). Pronađena su četiri ulomka vjerojatno iste brončane cjevčice, dok je unutar žare pronađena brončana aplikacija koja bi mogla biti dio pojasne kopče. U sondi 17 pronađen je samo jedan grob daljske grupe što nam, prema položaju ove sonde, govori u prilog da prema sjeverozapadnom rubu platoa opada intenzitet pojavljivanja grobova.

S obzirom na keramičke nalaze, pronađeni grobovi mogu se datirati u IIIa-b keramičke horizonte prema C. Metzner Nebelsick, odnosno u 8. i početak 7. stoljeća pr. Kr. (2002: 169–175, Abb. 74–75).

Uz grobove, u sondi 15 pronađen je početak jarka tamno-smeđe zapune koji se pružao u smjeru sjeveroistok – jugozapad i čiji je kraj završavao polukružno (sl. 8). Napravljen je presjek kanala na mjestu gdje je širok 4,50 m, pri čemu je dubina iznosila od 0,90 do 1,00 m. Stranice kanala blago se spuštaju prema ravnom dnu. U zapuni kanala pronađeni su keramički nalazi daljske grupe.

Rimsko razdoblje

Nalazi iz rimskog razdoblja pronađeni su u sve tri sonde na Srednom. U sondi 15 pronađeni su rimski grobovi u nizu koji se protezao u smjeru sjeverozapad – jugoistok te imaju istu orijentaciju kao i grobovi pronađeni 2010. i 2012. godi-

Sl. 5 Ukrašena keramička posuda iz groba 93 (snimio: T. Hršak)

Fig. 5 Decorated ceramic vessel from grave 93 (photo: T. Hršak)

ne koji pripadaju južnoj nekropoli (Bojčić et al. 2011; Hršak et al. 2013). Ukupno je pronađeno šest paljevinskih grobova tipa *bustum*. Orijentacija grobnih redova govori kako je nekropola najvjerojatnije položena s obzirom na smjer ceste koja je vodila prema utvrdi. Rimski grobovi su paljevinski, a riječ je o jednostavnim bustama četvrtastih i ovalnih raka. Najveći je imao dimenzije 1,40x0,70 m, dok je najmanji imao dimenzije 1,05x0,45 m. U gornjim dijelovima rake vidljivi su tragovi izloženosti visokoj temperaturi, dok su donji dijelovi stijenci kao i dno rake uglavnom bili neoštećeni. Takve su pojave tipične za *busta*, jer su tako zapečene stijenke potvrda da je pokojnik spaljen na lomači postavljenoj neposredno iznad rake (Leleković 2012: 320–321, 342). U pet grobova raka je bila do pola zapunjena ostacima lomače izmiješanima s ulomcima spaljenih kostiju. U grobovima 81, 82, 83 i 84 nije bilo priloga nego su pronađeni samo ostaci lomače i spaljenih kostiju. U grobu 85, koji je u dnu rake imao dublje ukopan kružni dio, pronađeni su ulomci rimske opeke (sl. 6). Jedino su u grobu 89 pronađeni nalazi, i to keramička svjetiljka s natpisom „LNART“, novac, zatim šest većih željeznih čavala te nekoliko sitnih željeznih zakovica (sl. 7). Grobovi se vjerojatno mogu datirati u prvu polovinu 3.

stoljeća.

U sondi 16 pronađen je dio jarka koji se protezao u smjeru istok – zapad te je vjerojatno pripadao obrambenom jarku rimskoga vojnog logora ostaci kojeg su pronađeni i 2010. godine. U sondi 17 također je dominirao nalaz rimskog jarka koji se izgleda spaja s jarkom iz sonde 16. Jarak se protezao u smjeru sjever – jug te je istražen u širini od 6,5 m, jer se pretpostavljalo kako je njegov istočni dio zahvatio plašt zemljanog humka iz starijega željeznog doba te zbog toga nije istražen u cijelosti (sl. 9). Uz smjer pružanja, utvrđen je i njegov presjek u obliku izduženog slova »V«, pri čemu je najveća dubina jarka dosegala od 1,80 do 2,00 m.

Rezultati istraživanja provedenog 2013. godine na sjeverozapadnom dijelu položaja Sredno iznova su potvrdili kako je Batina iznimno arheološko nalazište u hrvatskome Podunavlju koje pruža vrijedne podatke o životu vrlo bogate zajednice koja je živjela na kraju kasnoga brončanog i početku starijega željeznog doba, kao i nove spoznaje o životu na baranjskom dijelu limesa.

Sl. 6 Rimski grob 85 (snimio: T. Hršak)

Fig. 6 Roman grave 85 (photo: T. Hršak)

SI. 7 Rimski grob 89 koji je presjekao grob daljske grupe (snimio: T. Hršak)

Fig. 7 Roman grave 89, which cut a grave of the Dalj group (photo: T. Hršak)

Literatura

- Bojčić, Z., Dizdar, M., Hršak, T., Leleković, T. 2009, Terenski pregled područja Batine, *Annales Instituti Archaeologici*, V, 125–129.
- Bojčić, Z., Dizdar, M., Hršak, T., Vukmanić, I., Dujmić, D., Leleković, T. 2010, Terenski pregled područja između Batine i Suze, *Annales Instituti Archaeologici*, VI, 80–87.
- Bojčić, Z., Dizdar, M., Hršak, T., Leleković, T. 2011, Rezultati probnih istraživanja nalazišta Batina–Sredno 2010. godine, *Annales Instituti Archaeologici*, VII, 13–19.
- Hršak, T., Leleković, T., Dizdar, M. 2013, Rezultati istraživanja nalazišta Batina – Sredno 2012. godine, *Annales Instituti Archaeologici*, IX, 12–19.
- Leleković, T. 2012, Cemeteries, in: *The Archaeology of Roman Southern Pannonia. The state of research and chosen problems of the Croatian portion of the Roman province of Pannonia*, Migotti B. (ed.), Oxford, 313–358.
- Metzner-Nebelsick, C. 2002, *Der »Thrako-Kimmerische« Formenkreis aus der Sicht der Urnenfelder- und Hallstattzeit im südöstlichen Pannonien*, Vorgeschichtliche Forschungen, Bd. 23, Verlag Marie Leidorf GmbH, Rahden/Westf.

Summary

In the framework of the Archaeological Heritage of Baranja project the investigations continued at the Batina-Sredno site with the excavation of three probes (15-17), situated near probes 1 and 2 from 2010. A total of 14 burials were investigated: 8 cremation burials of the Dalj group from the beginning of the Early Iron Age and 6 Roman cremation burials.

The Dalj burials yielded items of female costume and jewellery, as well as a number of ceramic vessels, which, based on the form and decoration, are dated to the 8th and the beginning of the 7th century BC. Grave 93 is singled out, measuring 2.50 x 2.30 m. It contained a rich ceramic assemblage for symposium consisting of as many as 17 vessels. A shallow bowl on a segmented pedestal stands out by its particularly rich decoration, with incised bird-shaped motifs that associate this vessel with Basarabi-style decoration. Roman cremation graves of the bustum type contained few goods and can be dated to the Severan period.

The results of the investigations so far have confirmed that Batina is an exceptional archaeological site in the Croatian Danube Basin, which offers valuable information about the transition from the Late Bronze Age to the Early Iron Age, as well as the understanding of the Ad Militare fort on the limes.

Sl. 8 Zapuna i presjek jarka SJ 383 (snimio: T. Hršak)

Fig. 8 Fill and section of ditch SU 383 (photo: T. Hršak)

Sl. 9 Presjek jarka SJ 375 (snimio: T. Hršak)

Fig. 9 Section of ditch SU 375 (photo: T. Hršak)